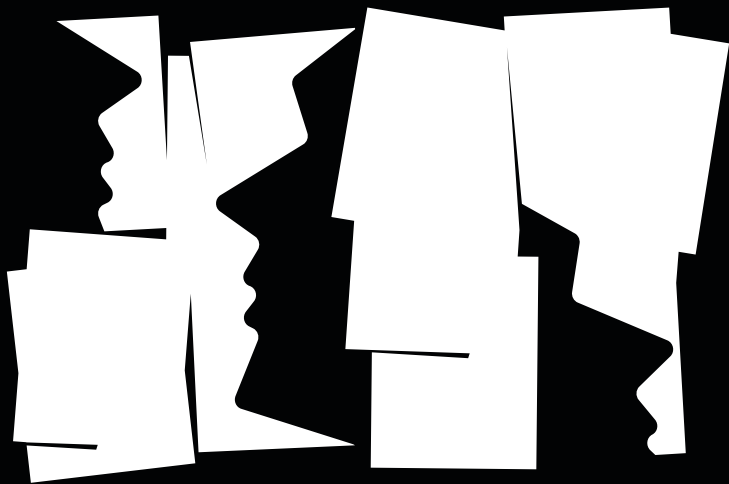

Andrew Komarnyckyj

iš anglų kalbos vertė
DAINA VALENTINAVIČIENĖ

Ezra Slefis,

kitas Nobelio literatūros premijos laureatas

| LAPAS |

*Ezra Sleafs,
ķitas Nobelio literatūros
premiļos laureatas*

Andrew
Komarnyckyj

*Ezra Sleafs,
kitas Nobelio literatūros
premijos laureatas*

Iš anglų kalbos vertė Daina Valentinavičienė

Andrew Komarnyckyj
EZRA SLEFAS,
KITAS NOBELIO LITERATŪROS PREMIJOS LAUREATAS

Iš anglų kalbos vertė
Daina Valentinavičienė

Redaktorė
Dangė Vitkienė

Korektorės
Lina Kaminskienė, Brigita Kulikovskė

Dizainerė
Aurelija Slapšytė

Maketavo
Eglė Jurkūnaitė

Serijos dizaineris
Jurgis Griškevičius

Projekto vadovė
Jonė Juchnevičiūtė

Leidyklos redaktorės
Monika Gimbutaitė, Ūla Ambrasaitė

Projektą finansuoja

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Versta iš
Andrew Komarnyckyj, *Ezra Slef: The Next Nobel Laureate in Literature*,
North Yorkshire: Tartarus Press, 2021

© Andrew Komarnyckyj, 2021
© Daina Valentinavičienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2023
© Leidykla LAPAS, www.leidyklalapas.lt, 2023

Tiražas 900 egz.

Visos teisės saugomos
ISBN 978-609-8198-69-0

Skiriama Martinui, Denisui ir Richardui

TURINYS

PRATARMĖ	9
ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS	11
1 SKYRIUS. VAIKYSTĖ IR MOKYKLOS METAI	12
2 SKYRIUS. OKSFORDAN, OKSFORDAN!	18
3 SKYRIUS. STUDIJOS	23
4 SKYRIUS. SĖKMĖS RATAS	28
5 SKYRIUS. STILIUS IR TURINYS	35
6 SKYRIUS. KOMPLIKACIJA	38
7 SKYRIUS. DIENA IŠ EZROS SLEFO GYVENIMO	47
8 SKYRIUS. APOKALIPSĖ. KADA?	50
9 SKYRIUS. TELEFONAS	59
10 SKYRIUS. IŠMINTINGAS PATARIMAS?	62
11 SKYRIUS. RAKTAS Į TAI, KO LABIAUSIAI TROŠKAU	76
12 SKYRIUS. BAISUS SUKRĖTIMAS	88
13 SKYRIUS. KO LITERATŪROS MILŽINAS NEKENČIA IR KUO BJAUROSI	94
14 SKYRIUS. NEMALONŪS SVEČIAI	97
15 SKYRIUS. „PYPT“	102
16 SKYRIUS. BAUGINANTIS ŽENKLAS	104
17 SKYRIUS. „APŠAUDYMO ARTILERIJA LAIKAI“	108
18 SKYRIUS. „OMYDUAŠPA AJIRELITRA IAKIAL“	113
19 SKYRIUS. DAR VIENAS „ARTILERIJOS ŠŪVIS“!	116
20 SKYRIUS. NEGALAVIMAS	119
21 SKYRIUS. SUSITAIKYMAS	128
22 SKYRIUS. TRILOGIJA „TAS“	130
23 SKYRIUS. NETIKRAS ŠUO	132
24 SKYRIUS. NETIKRO ŠUNS PAIEŠKA	140
25 SKYRIUS. PAIEŠKA TĘSIASI...	149

26 SKYRIUS. DIDŽIO ŽMOGAUS PAGYRIMAS	157
27 SKYRIUS. GALVOSŪKIS	160
28 SKYRIUS. RENSIPO DOVANA	171
29 SKYRIUS. DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS	174
30 SKYRIUS. Į ŽVĒRIES URVĄ	190
31 SKYRIUS. <i>NEMESIS</i> , ARBA KERŠTAS	197
32 SKYRIUS. MANO GYVENIME APSIREIŠKIA ANGELAS	202
33 SKYRIUS. VEDYBOS IR SKYRYBOS	218
34 SKYRIUS. ŽIAURŪS LIKIMO SMŪGIAI KŪJU	232
35 SKYRIUS. EGZOTIŠKAS INTERLIUDAS	240
36 SKYRIUS. ANTRAS BAUGINANTIS ŽENKLAS	243
37 SKYRIUS. LITERATŪROS ŽMOGUS SUKRĖSTAS IKI ŠIRDIES GELMIŲ	245
38 SKYRIUS. NEMEZIDĖS PASIUNTINYS	247
39 SKYRIUS. APIPLĖŠIMAS VIDURY BALTOS DIENOS	250
40 SKYRIUS. LITERATO FINANSAI	257
41 SKYRIUS. RAŠYTOJAI IR JŲ ŽMONOS	259
42 SKYRIUS. DERYBOS	263
43 SKYRIUS. RAŠYTOJO GIMIMAS	265
44 SKYRIUS. ROMANAS	269
45 SKYRIUS. LEIDYBA	273
46 SKYRIUS. SNAIPERIAI	274
47 SKYRIUS. ŠLOVĖ IR TURTAS	279
48 SKYRIUS. ARMAGEDONAS	281
49 SKYRIUS. SKURDAS	283
50 SKYRIUS. PRAGARAS	285
EPILOGAS	289
POST SCRIPTUM	290
CHRONOLOGIJA IR RINKTINĖ BIBLIOGRAFIJA	292
GLOSARIJUS	293
LITERATŪRINĖS ĮTAKOS	297
PADĖKA	300

PRATARMĖ

Yra manančių, kad Ezra Sleafas neturi humoro jausmo. Tai visiška netiesa. Jo komediškumo pajauta gerai išvystyta, nors ir kiek ekscentriška. Prisimenu, lyg būtų nutikę vakar, kaip man atvykus jo aplankyti apsimetė, kad jo nėra namie. Kai po ištisų penkiolikos minučių beldimo ir skambinimo į duris galiausiai, apimtas nevilties, užsiropščiau lietuviškai ir pro nerūpestingai paliktą atdarą langą patekau į antro aukšto miegamąjį, jis išlindo iš savo slėptuvės ir man pasirodė. Išsijuosęs vaidino baisiai įsiutusį dėl mano nepriimtino elgesio, paleido seriją keiksmažodžių, tokių nešvankių, kad negaliu jų čia pakartoti. Taip įsiaudrino, kad nusiramimui prireikė stiklo mėgstamo škotiško viskio.

Sleafas, nors ir yra vieša, visiems žinoma figūra, nė už ką nenusiteikęs atskleisti savo asmeninio gyvenimo kitiems. Paklaustas, ar aš galėčiau rašyti jo autorizuotą biografiją, Sleafas kategoriškai atsakė, kad ne. Jo nuomonė šiuo klausimu buvo nepalenkiama, ir pagalvojau, kad mano projektas pasmerktas žlugti, bet tada dingtelėjo mintis pasitelkti jo humoro jausmą ir bandyti jį perkalbėti. Maivydamasis pasakiau:

– Pone Slefai, neišeisiu iš čia, kol neduosite man leidimo rašyti jūsų biografiją.

Tai išgirdęs, jis sugriebė mane už ausies lyg mokytojas prasikaltusį mokinį, paslaugiai nuvairavo link laukujų durų ir išspyrė lauk. Gaubiamas nuo jo sklindančio alkoholio tvai-ko susverdėjęs kritau veidu sniegan. Slefas atsisveikino sauso humoro kirčiu (tai jo išskirtinis bruožas, man gerai žinomas):

– Rašyk *pypt* ką nori, tik be manęs.

Trinktelėjo durys, gulėjau ant tako drebant ir sutrikęs, svarstydamas, ką daryti toliau. Atsistojau ir purtydamas nuo drabužių sniegą staiga suvokiau, ką iš tikrųjų reiškia Slefo žodžiai, ir mano širdis šoktelėjo iki dangaus.

Jis pasakė: „Rašyk *pypt* ką nori, – t. y. jis leido man rašyti jo biografiją ir pridūrė: – Tik be manęs“, – suprask, aktyviai kuriantis rašytojas per daug užsiėmęs, kad gaišintųsi dalydamas interviu ar įsileistų į asmeninį archyvą. Neskaitant šių dviejų nereikšmingų kliūčių, man buvo uždegta žalia šviesa.

Deja, apie Slefo praeitį, šeimą ir aplinką negalėjau pakalbinti ir jo draugų, nes visi jie buvo rašytojai, kritikai, žurnalistai ir panašūs, o jų laikas itin brangus, tad knygą teko rašyti remiantis tuo, kas prieinama viešai.

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

Šiam veikalui iliustruoti daug metų rinkau Slefo nuotraukas, bet paskutinę minutę mano pastangos nuėjo niekais. Negalėjau panaudoti su tokia meile dėliotų atvaizdų dėl jiems galiojančių autorių teisių, o teisių turėtojai nenorėjo duoti sutikimo mano publikacijai. Klausimą būtų buvę galima lengvai išspręsti, jei ne jų advokatai, kurie elgėsi kaip pasiutę pitbuliai. Kad kompensuočiau šį trūkumą, įtraukiau keletą itin išsamių Slefo aprašymų. Taigi net jei nesate matę Slefo nuotraukos, perskaitę knygą jausitės taip, lyg būtumėte ne kartą žvelgę į jo skvarbias mėlynai pilkas akis, tvirtai spaudę jam ranką ar net kartais smagiai kartu išlenkę bokalą Oksfordo „King's Arms“ užeigoje Holywell gatvėje.

I SKYRIUS.
VAIKYSTĖ IR MOKYKLOS METAI

Ezra Sleafas gimė 1960-aisiais, na, maždaug apie tuos metus. Tiesą sakant, man jo gimimo data nerūpi, neturėtų rūpėti ir jums. Tokios smulkmenos svarbios mąstantiems siaurai, bet ne man. Mane domina tik platusis idėjų laukas.

Sleafas užaugo Rusijoje ir galbūt tai paaiškina jo gebėjimą itin išradingai keiktis, su tokia keiksmožodžių vartosena iki mudviejų pažinties man nebuvo tekę susidurti.

Nesunku įsivaizduoti jaunąjį ESą (toliau trumpumo dėlei jį vadinsiu taip) jo gimtojoje Maskvoje – uolus vaikas, kaip ir aš, tokį neabejotinai užgauliodavo storžieviai bendraklasiai. Tverti jų pašaipų juoką per pertraukas turėjo būti kančia. Tad visiškai nuspėjama, kad jis ėmė linkti prie knygų, mieliau leido laiką mokyklos bibliotekoje, nei rizikavo sulaukti žiaurių patyčių iš jo nevertinančių bendramokslų. O šie nė iš tolo ne-nujautė, kad vieną dieną jis taps garsiu rašytoju, pasaulio literatūros scenos milžinu.

Mano jaunas dienas irgi apkartino toks vienas šmikis Brajanas Džezapas. Esu tikras, kad Sleafas buvo sutikęs savų brajanų

džezapų, ir kur kas daugiau, nei jam būtų norėjęsi. Gal jis neimdavo viso to į širdį. Abejoju. Kur kas labiau tikėtina, kad tokių veikėjų juodai nekeitė ir vėliau gyvenime ta rusenanti neapykanta turėjo nenuspėjamų pasekmių¹. Bet užbėgu įvykiams už akių.

Slefas buvo ne pagal metus gabus ir dar nesulaukęs pauglystės skaitė pačią įvairiausią literatūrą – nuo Becketto iki Elioto ir Poundo. Tą turėjo daryti slapta, nes lankė mokyklą, kurioje į akademinis pasiekimus buvo žiūrима kreivai ir mūsų pirmūnas, tikėtina, galėjo be paaiškinimų gauti į kaulus nuo vieno iš daugelio grėsmingų mokyklos mušėikų.

Kaip jautėsi jaunasis Slefas, taip skriaudžiamas jo *alma mater* chuliganų, mokykloje nustačiusių savo tvarką ir tykojusių ją pažeidusių aukų? Ką jam teko iškęsti ir ką jis jautė, galiu vaizdžiai papasakoti iš savo patirties.

Su Brajanu Džezapu pirmą kartą iš daugelio susidūriau mokyklos aikštyno pakrašty, kur stovėjau sau niekam netrukdydamas. Vydamasis teniso kamuoliuką, jis visas sušilęs bėgo manęs link. Nė per centimetrą nenukrypo nuo pasirinkto kurso, ir aš Džezapo nepastebėjau, kol šis vos neužvirto ant manęs su visais savo lašiniais.

Atbumsintys žingsniai pažadino mane iš svajų, žingtelėjau į šoną, kad neparblokštų, bet per vėlai, kad visiškai išvengčiau susidūrimo. Maskatuojančia ranka Džezapas skaudžiai šniojo man per skruostą. Bet skausmas man buvo nė motais.

¹ Tada nei aš, nei Džezapas nežinojome, kad praėjus daugeliui metų po mokyklos baigimo mūsų keliai susikirs – ir vėl su seisminėmis pasekmėmis.

Neramino tai, kad Džezapas, regis, mažina greitį ir tuoju sustos. Tai galėjo reikšti tik viena: ketina kaip nors atkeršyti už įžeidimą, nes skruostu kliudžiau jo ranką. Jis buvo didžiulis kaip naftos tanklaivis ir sustoti iškart negalėjo. Sustoję už keliolikos metrų, apsisuko ir žengė tiesiai į mane.

Atsidūriau netinkamoje vietoje netinkamu laiku. Tai, kad buvau liesas ir nespordiškas – jo akimis, gyvenimo auka, – man nepadėjo.

Aiščiau pajutau, kad mane ima pykinti. Džezapas turėjo kieto bičo reputaciją, o aš – ir visai teisingai – skysto, tad nei muštis, nei nuo jo bėgti nebuvo išeitis. Jei pasprukčiau, tikrai mane anksčiau ar vėliau pričiuoptų, ir veikiausiai kokiam tamšiam skersgatvyje (žinant, kaip man sekasi). Nusprendžiau apeliuoti į jo sveiką protą vildamasis, kad gal įtikinsiu nesielgti neapgalvotai, pavyzdžiui, nesumalti manęs į faršą. Priartėjęs prie manęs per metrą Džezapas atvėpė viršutinę lūpą, apnuogindamas eilę atsakančiai išgeltusių dantų.

– Ką pasakei? – paklausė.

Tylėjau, nes pagristai maniau, kad kreipiasi ne į mane. Gi nesakiau jam nė žodžio. Gal nugirdo kalbant kurį kitą man už nugaros.

Jis prikišo veidą tiesiai prie manojo, suteikdamas progą pasigėrėti dideliu raudonu spuogu su geltonu tašku ant jo nosies galo.

– Ką *pypt* pasakei, Botkinai? – suurzgė jis.

Tai buvo griausmas iš giedro dangaus. Nesumojau, ką atsakyti. Tik žinojau, kad padėtis darosi nevaldoma, jei kada apskritai buvo valdoma.

Bandžiau trauktis žingsnį atgal, bet kažkas man už nugaros užtvėrė kelią, gal koks atsitiktinis stebėtojas, susirūpinęs išlaikyti mane tarp savęs ir Džezapo. Jo vietoje būčiau daręs tą patį.

– Nieko nesakiau, – ištariau po mąšlios pauzės. Ir paskubom pridūriau: – Atsiprašau.

– Tu *pypt* ką?

Žodis „atsiprašau“ aiškiai buvo klaida. Regis, sudirgino jį dar labiau.

– Atleisk man, – pakartojau. Buvau naivus. Tokius tipus kaip Džezapas retai, jei išvis kada, veikia vien žodžiai. Geras vožtelėjimas policininko lazda jį paveiktų kur kas labiau nei atsiprašymas, kad ir koks nuoširdus.

Džezapas pirmyn atgal žirgliojo priešais mane išrietęs kaklą ir išpūtęs krūtinę kaip vienas tų šlykščių balandžių, kuriuos matai miesto aikštėje naršančius po šiukšles trupinių. Jo veidas ryškiai išraudo, paskui įgavo dar ir nemalonų rusvai violetinį atspalvį.

– Pirmą *pypt* tu mane *pypt pypt*, ane, – švokštė jis, – o paskui *pypt* dar išvadini mane *pypt*.

– Aš-aš-aš tavęs niekaip neišvadinau, – pralemenau, balse skambėjo kažkas panašaus į paniką. – Garbės žodis. Tikriausiai ne taip išgirdai.

Džezapas staiga liovėsi strapaliojęs ir vėl prisikišo prie manęs. Veidas buvo perkreiptas įniršio. Nesuvokiau, kaip galima taip įpykti.

– Vadini mane melagiu, – įsakmiai nukirto.

– Ne, dievaži, ne.

– Tai tiesą sakau, ane? – paklausė su triumfo gaidėle. – O tiesa ta, kad tu man trenkei ir išvadinau mane *pypt*, ir aš

negaliu to taip palikt. Neleisiu, kad apgailėtinas suskis kaip tu taip lengvai išsisuktų. Tai nepagerintų mano reputacijos, ane?

Nežinodamas, ką sakyti, tylėjau.

– Nepagerintų? – perklausė dar kartą.

Pasirinkimas buvo menkas, tad pritariau jam.

– Tu teisus, tai nepagerintų tavo reputacijos, – tariau ir staiga pastebėjau, kad aplink mus jau susirinkęs būrelis žiūrovų.

Džezapas iškėlė kumščius kaip boksininkai senais laikais. Kumščiai buvo panašūs į griaunamuosius kamuolius. Nedrįsau pagalvoti, ką ketina su jais daryti. Bet visai netrukus sužinojau. Vienas, švystelėjęs ore, dėjo man tiesiai į kaktą. Ant plono kaklo styranti galva linktelėjo atgal ir trakstelėjo. Pirštais paliečiau smūgio vietą, pajutau, kaip kyla guzas. Džezapas atstatęs kumščius suko ratus aplink mane.

– Ei, tu, skystablauzdi, judinkis, parodyk, ko esi vertas!

Grumtis nebuvo prasmės, nes neturėjau šansų laimėti. Visgi norėjau kristi oriai. Kaip galėjau tai padaryti? Regis, nušvies-tas dieviško įkvėpimo, žvilgsniu apmečiau susirinkusiuosius ir garsiai, nors balsas truputį virpėjo, pareiškiau:

– Parodysiu savo tvirtybę nesimušdamas.

Maniau, kad tai sustabdys Džezapą. Jis supras, kad primušti žmogų, net nemėginantį priešintis, nedarys garbės jo reputacijai, tad jis bus priverstas pasitraukti ir paliks mane ramybėje.

Kitas Džezapo smūgis kalė man į smilkinį, akyse pažiuro žvaigždės. Demonstruodamas tokiam jaunam neįprastą gatvės muštynių meistriškumą jis paleido ir trečią, baudžiamąjį, smūgį – partrenktas ant žemės likau gulėti susirietęs, be mažiausio noro atsikelti.

– Sugalvok kitą būdą parodyt tvirtybę, biče, – prunkštelėjo jis ir nuėjo.

Stebėtojų būrelis išsisklaidė, geraširdė mergaitė vardu Mandė Banister padėjo man atsistoti ir pasiūlė švarią baltą nosinę veidui nusišluostyti. Gražinau nosinę kiek suteptą ir padėkojau. Mandė nusivijo draugus palikdama mane sukrėstą ir vieną.

Tuo mano santykiai su Džezapu nesibaigė. Tai buvo pradžia, viskas panašiai tęsėsi dar kelerius metus².

Mokykloje patirtų traumų pasekmės išryškėja tik po kelių dešimtmečių. Bet tai jau kita istorija, ją papasakosime aptardami vėlesnį Slefo gyvenimą.

² Dabar, žvelgdamas atgal, suprantu, kad tai, ką patyriau nuo savo kankintojo rankų, buvo *slefiška* patirtis (žr. glosarijų).

Oksfordo literatūros profesorius Humbertas Botkinas savo gyvenimą paskyrė postmodernisto Ezros Slefo kūrybai. Botkinas ryžtasi rašyti Slefo biografiją (žinoma, nepraleisdamas pratarmės, išnašų ir glosarijaus), bet knyga apie literatūros meistrą netrunka tapti pasakojimu apie patį autorių: jo įtartina prasidėjusia akademinę karjerą, nerealizuotas rašytojo ambicijas ir kelti antakį verčiančius asmeninio gyvenimo pasirinkimus.

Šis šmaikštus, netikėtas formas įgaunantis pasakojimas – tai ir literatūrinis žaidimas. Knygoje netrūksta nuorodų į skirtingų autorių kūrybą, netikėtų žanrinių jungčių, postmodernistinio pastišo ir sveikai ironiško žvilgsnio į literatūros pasaulio gyventojus.

Ši knyga yra postmodernistinio romano pastišas, parodijuojantis žanrą ir atiduodantis duoklę autoriaus pamėgtiems rašytojams. Į savo postmodernistinį šiupinį autorius įmaišo intertekstų, aliuzijų, nuorodų į šiuolaikinių rašytojų bei klasikų kūrinius. Knygoje pasišaipoma ir iš literatūros kritikos, žiniasklaidos, knygų fanų kultūros, apskritai iš pretenzingumo.

– knygos vertėja DAINA VALENTINAVIČIENĖ

www.leidyklalapas.lt

ISBN 978-609-8198-69-0

| LAPAS |

Metų
leidėjas
2022